

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Annal V

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Un
exemplar:
Lei 80

N-rele 22-24

CLUJ, 1 și 15 Decembrie 1928

INSTR. INV. - ENOR
BIBLIOTECA
SIBIU
CUPRINSUL

BIBL. P. A. C. P. B. CL. J. S. I. - SIBIU
INV. No. P. 65 19 75

CELEBRAREA UNIRII: După zece ani — — — — —	Ion Clopoțel
Acum zece ani, în Bucovina — — — — —	Sextil Pușcariu
Directivele românești după zece ani — — — — —	N. Dașcovici
Cine a făcut România-Mare — — — — —	Valeriu Moldovan
Macedoromâni (Situația lor după zece ani dela Unire) — — — — —	Th. Capidan
Câteva observații asupra bisericii românești dela 1918—1928 — — — — —	Ștefan Metes
După zece ani — — — — —	Al. Ciura
Primele mele recrutări — — — — —	Col. Aurel Păcurariu
Câteva figuri ale artelor plastice române din Ardeal — — — — —	Emil Isac
Problema literară a Ardealului în anul al zecelea — — — — —	Ion Breazu
Etnografia românească în Ardeal după Unire — — — — —	Ion Mușlea
Pentru istoria și arta Banatului — — — — —	Dr. Ioachim Miloia
INVĂȚĂMÂNT-EDUCAȚIE: Probleme de învățământ în cei zece ani dela Unire — — — — —	Pavel Roșca
Acheta învățământului universitar: — — — — —	
Tălmăciul răbojului celor zece ani — — — — —	Em. Demetrescu
Secțiunea de matematică a Universității din Cluj — — — — —	P. Sergescu
Observatorul astronomic din Cluj — — — — —	Gheorghe Bratu
Un institut pentru studiul limbii române (Muzeu limbii române) — — — — —	Sever Pop
Instituțiile botanice ale Universității din Cluj — — — — —	Emil Pop
PROBLEME SOCIALE: Misiunea monografiilor sociologice — — — — —	D. Gusti
Progresul gândirii sociologice — — — — —	C. Sudețeanu
Ocupațiunea locuitorilor Țării Moșilor — — — — —	P. Suciă
Reflecțiunea mentalității naționale în presă — — — — —	Nicolae Petrescu
PROBLEME ECONOMICE: Nouă eră industrială — — — — —	I. Martalogu
Capitalul românesc și problema fărâncescă — — — — —	P. Suciă
BIOPOLITICĂ: Biopolitica, puericultura și schimbarea sistemului în conducerea Statului — — — — —	Dr. Gheorghe Popovici
Un Memoriu în chestiunea Moșilor — — — — —	Dr. D. Stanca
PROGRES ȘTIINȚIFICE: O comparație dintre viața celulară din individ și cea socială dintre indivizi — — — — —	
EUROPA CONTIMPORANĂ: Cetatea Păcii — — — — —	Dr. Gh. Preda
PĂGINI LITERARE: Pan. — Plugarii — — — — —	Caius Barboși
Ion Codru, Mă răsunec, mă șah — — — — —	Lucian Blaga
Hora — — — — —	Aron Cotruș
ACTUALITĂȚI: Sărbătoarea Unirii — — — — —	I. Const.-Delabala
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI: Acheta noastră universitară. — Teatrul Național din Cluj. — Un monument românesc — — — — —	Horia Trandafir
Reprodus după operele artiștilor: Elena Popa, Aurel Ciupe, Al. Demian, Traian Bilișu, Romul Ladea, Catul Bogdan, Albescu. — — — — —	Rel.

P 77

INV 200

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIATA UNIREI No. 8, CALEA VICTORIEI No. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite în America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

Bibl. Inst. de inv. superior Sibiu
IN. N. 12576 - 78

de acțiune a acestui organ să fie mărită, înzestrat cu toate armele și medicii necesari. Iar prin formarea organelor de luptă externă se ușurează foarte mult deslegarea definitivă a problemei combaterii boalelor sociale. Sondarea terenului, recunoașterea forțelor inamicului, formarea frontului sifilisului și-al celorlalte boale sociale, prin ambulatoarele policlinice și filiale ale acestuia, prin echipe volante, prin medicii de circumscripție colaborează în serviciul extern al ambulatorului; colaborează agentul sanitar, sora de ocrotire, preotul, dascălul primarului în aceasta acțiune, dă posibilitatea desfășurării și desăvârșirii a întregii și bine pregătite acțiuni.

Iar poporul până va ajunge la deplină înțelegere că acțiunea aceasta îi aduce folosose neperitoare, să fie reglementată, fiind obligat a se supune măsurilor sanitaro-igienice.

Campania aceasta este o luptă de existență, iar războiul dus contra dușmanului comun numai atunci poate duce la bun sfârșit, dacă va fi purtat de o singură comandă prin tactica bine chibzuită prin disciplina subordonarea — în vederea scopului urmărit, — a tuturor celor ce sunt interesați în lupta aceasta.

Creșterea cea mai mare ce am întâmpinat și o întâmpinăm medicul conștii de chemarea sa, este Transportul. Rezolvarea în mod favorabil a acesteia, duce la bun sfârșit acțiunea. În regiunile periferice cred absolut necesar, ca medicul ambulatorului policlinic să fie înzestrat cu un automobil (Ford), efiin, ușor, putându-se deplasa repede, sau chiar și motocicletă și-ar face serviciul cu succes în aceste regiuni bătute, și unde se cere un tratament periodic, sistematic. Afară de aceasta chiar și comunele interesate în combaterea sifilisului pot fi obligate ca să pună la dispoziția medicului ambulatorului, înscărcinat cu combaterea sifilisului, transportul grațuit, de câte ori cere trebuința.

O mare importanță are și propaganda. Ridicarea nivelului cultural prin propagandă sanitară (grai, scris cinematograf) va face ca poporul să înțeleagă folosul acțiunii sanitare și să colaboreze și dânsul pentru sanare. Este necesar să se țină cât de multe conferințe su subiect sanitar-igienico-social, cât și înzestrarea ambulatoriilor cu aparate de cinematograf (Gaumont foarte practice), cu filme multe și variate. În urma propagandei făcute de către noi, avem convingerea că prin filme putem mai repede face să ne înțeleagă poporul nostru. Poporul alergic cu drag și cu mult interes la aceste conferințe, însoțite de filme.

În acțiunea de propagandă putem colaborează studenții în medicină, cât și profesorii cu învățătorii.

Probleme de învățământ în cei dintâi zece ani dela Unire

Eliberarea ținuturilor românești, robite de veacuri de stăpâniri străine și dușmane, a fost cel mai însemnat eveniment în viața poporului nostru și a fost în același timp momentul care a pus în fața generației unirii rezolvarea unui complex de probleme hotărâtoare pentru consolidarea și prosperarea noului stat.

Neamul românesc a dat în cursul veacurilor de atâtea ori probe de eroism în lupta pentru apărarea gleei strămoșești și a ființei noastre etnice, examenul cel mare însă, de jertfe și eforturi aduse pe altarul conștiinței naționale, a fost chemat să-l dea în mijlocul răz-

războiului mondial. Am adus în acest război jertfe aproape peste puteri și am dat dovada unui eroism pilduitor pentru toate veacurile. Războiul a făcut să ne afirmăm conștiința și solidaritatea națională ca un suprem imperativ, care trăia cu putere elementară în toți fiii neamului nostru, în numele acestui imperativ și-a dus steagul la biruință și am redat țării noastre dreptul de așezare al ei între granițele noastre etnice.

Cine ar fi putut crede că solidaritatea noastră în timpul războiului va dispărea în fața problemelor păcii, a operi constructive ce eram chemați a o face pentru

Concluzii.

Formarea urgentă a ambulatoriilor policlinice în centrele indicate mai sus.

Facerea unei anchete sanitare generale pe tot teritoriul Munților Apuseni, prin medici specialiști dela Ambulatoriile policlinice, cu formarea registrului sifiliticilor.

Tratamentul sistematic, al acestora, în mod obligator. Cei din apropierea ambulatoriului tin la centru, iar cei din depărtare vor fi tratați prin echipa volantă.

Controlul sever și continuu al sifiliticilor — în centru medicii ambulatoriului, la periferie agentul sanitar, sora de ocrotire, în lipsa acestora, preotul.

Primăria comunei pune la dispoziție în ziua și ora anamită, camera, cât și bolnavii indicați pentru tratament. Cei cari lipsesc vor fi trimiși la centru. Primăria răspunde, ca toți locuitorii să presteie examenul, cât și bolnavii să-și facă tratamentul.

Tratamentul se face pe baza registrului alcătuit cu ocazia anchetei sanitare și va fi completat în fiecare an, când se repetă ancheta.

Bolnavul este obligat a se supune tratamentului. În caz de reitență se va pedepsi.

Militarii, imigranții vor fi supuși examenului ambulatoriului policlinic, la intrare în comună. Se va interveni la armată, ca militarii sifilitici să nu fie concediați, cât timp pot transmite boala.

În forma aceasta se poate asigura un tratament ideal, și dacă ambulatoriului policlinic din Cluj s-a reușit ca în vreo câțiva ani să reducă procentul sifilisului dela 88% la aproape zero, la prostituatale casernate, tot așa serviciul extern al ambulatoriului va putea reduce sifilisul la populațiunea reglementată, prin tratament continuu și perseverent.

Disciplina, știința, idealism, trei calități, cari se cer acelor, cari pleacă la viață pentru reînvierea trapezede a populațiunii Munților Apuseni, iar Sta-

tul la rândul său trebuie să reînnozeze aceste trei calități astfel încât focal, care încălzește sufletele acestor lupători, să nu suferă, să nu slăbească nici cînd, ducând tot mai înainte steagul desrobirii trapezei al omului de dușmanii săi de moarte.

Sunt în ferma convingere, că, prin efortul medicului specialist, înscărcinat cu combaterea plăgilor sociale la sate, prin organizarea sistematică, sanitară, în vederea luptei contra acestor boale, prin educarea maselor rurale, prin tratamentul binecîtor, răbdare, se va face un adevărat apostolat în ce privește vindecarea trapezede a populațiunii. Munca odată începută, trebuie continuată cu perseverență, idealul unității naționale, care a înălțat atât de puternic un șir întreg de generații, azi împlinit, trebuie să se transforme în idealul menținerii acestei unități, câștigată cu atîta jertfă, și dacă s'au aflat sute de mîi de apostoli, cari și-au finit de sfîntă datorie să se jertfească pentru idealul unității unui neam, azi cu-atît mai mult trebuie să se face numărul trubeincios de apostoli, cari să se jertfească pentru idealul înăunțătoarei fizice a neamului întregii, căci unitatea aceasta numai prin sănătate corporală, intelectuală și morală va putea înfrunta veacurile.

Salvarea acestui popor este în mîna. On. Consiliu de Miniștrii. Razele soarelui libertății și — ale dragostei frățești încep să străbată negura — urzită de dușmănia seculară a străinilor, — încălzind sufletele amorțite de frigul disperării ale următorilor lui Horca, al căror singur păcat a fost că, au știut în tot neceazul și suferința blestemată să fie români întregi.

Moșii regenerați, reînțăriți fizicește, sufletește și moralicește vor fi pururea cetate de neînfrînt la colțul de vest al țării, străjeri neadormiți ai geniului latin, incolții de veacuri pe acestea mla-guri.

Dr. Dominic Stanca.

asezarea noului stat pe temelii trăniece? Într-adevăr orînduirea vieții statului nostru ne-a pus în fața unui examen mai greu poate decît cel din timpul răboiului. Răboiul își creiază eroii trăind cu puterea instinctelor eforturi de durată mai scurți, cari prin sugestie se transmit la spiritul maseelor ce acționează solidară ca un singur om. Pentru opera de pace încă se cer eroi, însă aceștia nu mai sînt purtați de glasul instinctelor, ci de ideile concepute cu ajutorul rațiunii și pentru realizarea cărora nu se cer numai eforturi momentane, brodate pe instincte, ci manea conștiință ținută în disciplina severă a conștiinței de datorie față de binele obșteșc. Eroii păcii sînt neasemănăți mai puțin numeroși decît cei ai răboiului și puterea lor sugestivă asupra mulțimii este cu mult mai redusă, căci împotriva idealului rațiunii se ridică obișnuit cu mai multă putere glasul egoismului primitiv. Idealurile, ca și sîmba puterea unor factori constanți și efectivi, trebuie să fie cultivate și susținute prin educație. Eroii păcii sînt eroii ai culturii și ai programului realizat prin organizarea oneste constructive în numele triunității de idei: a binelui, adevărului și frumuseții.

Rar se întîmplă să găsim la un loc un număr mare de indivizi întruniți în rîmul unui ideal, foarte ușor se încheagă însă într-o masă mulțimea de indivizi, cînd se rîcolesc patimile și instinctele inferioare. Călele de a conduce masele la munca pentru ideale este cea prin educație, o cale lungă și anevoioasă, de acea demagogii preferă să afișeze idealul, însă ele rămîn vorbe goale și se substituie prin ațîțarea patimilor, adevărate motive cu ajutorul cărora se poate mișca mulțimea.

E regretabil, dar e fapt, că la opera păcii în cei dintîi zece ani după unire n'am văzut lucrînd împreună nici măcar pe cei cățiva, cari cu adevărat puteau și erau datori să-și unească silințele în luptele idealului obșteșc. Opera de consolidare a țării dela început s'a conceput greșit, ca operă de partide și în parte pentru partide politice, în loc să fi fost opera națiunii întregi sau a tuturor celorlora mai buni ai națiunii, așa precum răboiul a fost opera tuturor fiilor neamului nostru, uniți într'un gînd, a simțire și o faptă.

S'a zis, poate cu dreptate, că am fost nepregătiți pentru răboiul, cred însă că mai bună dreptate s'ar putea spune că am fost și suntem nepregătiți pentru opera păcii. Ne place să ne aducem aminte de obîrșia noastră română, să ne considerăm drept urmași ai Romei, mestră neîntrețută în opera de organizare a statului, ne vine însă greu să dăm a acestei conștiințe a noastre substratul ei real de justificare, prin cultivarea virtuților, cari au dus Roma de odinioară la strălucire.

Problema prosperității statului în concepția modernă de stat democratic este problema educației națiunii. Am fost și suntem încă nepregătiți pentru mulțiplele manifestări ale vieții statului, fiindcă ne lipsește educația corespunzătoare națională, cetățenească, profesională etc. Nu e de mirat că este așa, fiindcă, transportîndu-ne cu gîndul în împrejurările de acum zece ani, vom înțelege și aprecia la justa ei valoare starea educației și culturii noastre naționale.

Vechiul Regat ce e drept avea școli de toate gradele relativ bune. Școlile primare erau destul de bine organizate prin legea dela 1896; totosemena școlile secundare prin legea lui Haref dela 1898. Însă aceste școli la sfîrșitul răboiului nici e număr, nici ca organizare nu mai corespundeau condițiilor politice, economice și economice din România Mare, ideoi delor cari în țările din apus au provocat reforme esențiale în viața acestor fel de școli. Învățămîntul superior satisfăcea nevoile din Vechiul Regat; școlile profesionale erau absolut insuficiente, tot asemenea grădinițele de copii mici, asupra cărora cea dintîi legiuire din Țara Românească s'a votat abia la anul 1909, cunoscut fiind că Vechiul Regat a intrat în veacul al 20-lea cu o singură instituție de acest fel.

În Ardeal la 1918 mai rămăsesem un aproximativ 2300 școli primare confesionale românești, după ce în urma legii asupra salariizării învățătorilor din 1893 (art. de lege 26) și mai ales în urma faimoasei legi a lui Apponyi (art. de lege 27 din 1907) precum și în urma legii lui Zichy (art. 16 din 1913) și a decretelor pentru înființarea școlii „Zona culturală” (1917—1918), pierduse aproape 1000 școli primare. Dar și școlile căte au mai rămas erau numai cu numele românești, căci în fond legea lui Apponyi le prefăcuse în instituții de maghiarizare a Românilor prin dascăli români și în locuri zidite și întreținute din sudorele plugarului român. Mai dureros ne-au atîns mîsurile harte în vederea înființării zonei culturale prin care au fost maghiarizate peste 300 din cele mai bune școli aflătoare în județele mărginașe cu Vechiul Regat, care în acel timp, pînă la Siret, fusese cutropit de oștile dușmane. Nu s'au auzit strigătele noastre de durere în acele timpuri de profundă jale și nesigurantă, căci cei cari erau chemați să se ridice împotriva acestor măsurii, consistoriile noastre, au avut o atitudine de incoștiență și lașitate, care va plasa totdeauna ca o pată de rușine asupra lor. Singurii cari au avut atitudine demnă au fost țărânii noștri, cari deși pîrșiți de poftătuitorii lor în momente grele, au înțeleasă că trebuie să se opună răpirii școlilor noastre. Sînt admirabile dovezile de enaj și conștiință națională pe care le-a dat un moșneg din comuna Orlat și cele 73 femei din Hașfalău, exemple pe cari autorul acestor rînduri le-a pre-

zentat în sinodul Arhiepiscopiei din Sibiu, obținînd unanimitate osîndire a membrilor consistoriului din Sibiu, dintre cari doar unul singur a înțeles să facă act de mea culpa.

Învățătorii români din zona culturală convocati la un curs de patriotism maghiar în vara anului 1918, au ținut și ei să arate că statul maghiar n'a cheltuit fără rezultat bani cu aceste cursuri, căci la serbarea de încheiere, scurt timp înainte de prăbușirea rezistenței puterii centrale, unul dintre învățătorii a rostit făgăduința solemnă de a se angaja din tot sufletul pentru maghiarizarea zonei culturale. Acest învățător român, proamărit în primarticole de către ziarile ungurești, a putut să fie revizor și chiar prefect în România liberă.

Cele 6 școli normale românești funcționau sub controlul sever a căte unui comisar ministerial numit special pentru fiecare școală, avînd depline puteri pentru introducerea unui spirit de patriotism neos unguresc în aceste institute românești.

În condiții asemănătoare au acționat și funcționat și cele 6 licee confesionale românești precum și seminariile teologice.

Școlarii din Ardeal își făceau deci educația națională parte în aceste școli românești, înstrăinate de menirea lor, parte în școlile de stat și comunale, cari toate erau unelte de maghiarizare.

Avînd o astfel de educație tinerii d'n Ardeal, e ușor de înțeles ce problemă importantă avea să rezolve statul român după unire pentru orientarea și progresul cultural din Ardeal.

Pentru Basovina germanizată și rătăcită se punea aceeași problemă, iar pentru Basarabia îngunghiată de puterea necruțătoare a Rusiei, problema culturii se prezenta ca un aspect deosebit față de toate celelalte provincii alipite.

Astfel fiind învățămîntul nostru la 1918, vom înțelege că pe acest teren se impunea să se ia măsuri grabnice și înțelepte pentru a salva interesele mari ale României întregite.

Într-adevăr pe terenul școlii s'au depus stăruințe vrednice de laudă în cei zece ani dela unire și rezultatele sînt promițătoare. S'au produs în viața noastră școlară fenomene eor cari a justifică pe deplin optimismul celor cari cred în bogăția nesecată a comorilor sufletetii ale neamului nostru și în apropiata noastră înălțare culturală, pentru a ne afirma ca stăpîni în țara noastră în temelul civilizațiilor noastre superioare. Sufletul și etolul românesc are nespuse bogății. El e însă trebuie seose din starea lor latente-potențială, pentru a intra ca factori activi în capitalul nostru cultural și economic. Trebuie deus un echivalent de muncă, pentruca aurl seos din adîncul pămîntului să strălucească în deplina sa noblețe, trebuie deus un echivalent de muncă prin o educație bine concepută și

organizată, pentru ca talentele să iasă la lumina zilei și să-și dea tot tributul la sporirea valorilor noastre culturale.

Viața școlilor noastre prezintă un aspect de primăvară. Soarele libertății noastre naționale a chemat la viața culturală masele mari ale populației dela țară, cari până acum au stat pare că amorfite. Răsar pretutindeni locușori de învățături nu numai din inițiativa și cu mijloacele statului, ci, dela înființarea comitetelor școlare prin decretul din Iulie 1919, a luat un avânt admirabil și ne-amosenos până acum inițiativa și contribuția din partea părinților elevilor pentru ridicarea și înzestrarea localurilor de școle. Cei zece ani dela unire au făcut că aproape numai există cătun în care să nu se fi construit edificii școlare.

Copii dela sate au pornit la învățatură ca un torent înaintea căruiua au dispărut zgăzurile. Războiul pe lângă multe rele a adus și bune, întrucât a trezit în țaran convingerea despre folosul învățăturii, astfel că îndreptându-li-se starea economică prin marea reformă de împroprietărire, ei jertfese cu dragă inimă pentru a da elemente destoinice, necesare vieții noului nostru stat. Obligatorietatea învățământului, decretată deja prin legile școlare de înainte de război, tinde a deveni acum o realitate nu atât prin constrângerea cetățenilor, ci din îndemnul de a-și servi cât mai bine interesele personale, servind în același timp și interesul obșteș.

Să vedea ce a făcut statul pentru îndrumarea și organizarea școlilor în ultimii zece ani.

Organizațiunile de conducere ale provinciilor eliberate au procedat, imediat după constituirea lor, la naționalizarea școlilor de stat și comunale, luând în primire dela fostele stăpâniri pe seama statului român.

Consiliul Dirigent din Ardeal deosebite și-a câștigat merite în privința acestora. Generația actuală, care-și reaminteste toată însuflețirea și munca deosebită depeși pentru înjghebarea unui învățământ național de toate gradele în Ardealul eliberat, are conștiință despre valoarea operii culturale a așa numitului Resort al Instrucțiunii. Insa această operă încă n'a fost înfățișată prin publicații menite a reduce la justa lor valoare aprecierile puțin favorabile, lansate de către unii, prin generalizarea pripită a unor insuficiențe inerente oricărui început de organizare.

Erau așa de mari și de multiple problemele, cari trebuiau rezolvate imediat și în mod firesc, atât ca o consecință a Jugului stăpânirii străine ce ne-a apăsât de veacuri, cât și a perdelor suferite în război, având așa de puțini oameni pregătiți pentru a putea umple cadrele învățământului de toate gradele, încât se impune ca o necesitate inexorabilă creșterea acelor cursuri mult defăimate, prin

cari Consiliul Dirigent a căutat să pregătască la rezeala învățători și profesori pentru școlile românești. S'a făcut apel la frații din Vechiul Regat pentru a întregi corpul didactic din Ardeal și într'adevăr, deși erau și acolo mari lipsuri în urma războiului, a venit în Ardeal în număr considerabil învățători, profesori secundari și universitari, cari au contribuit în mare măsură la înălțarea nimbului școlilor noastre. S'a achitat cu einste Vechiul Regat de datoria cu care era înscrisă la noi pe urma atâtor dascăli, cari au trecut Carpații spre a munci pe ogorul școlii românești din fostele principate și regat.

Cu toate acestea golurile în cadrul învățământului erau așa de mari, încât introducerea cursurilor în învățământ se impunea cu necesitate și o bună parte dintre ei își țin și astăzi locul cu destulă vrednicie.

Cea dintâi organizare a învățământului avea însă defectul fundamental, că s'a făcut păstrând ca temelie legile școlare moștenite dela foștii stăpânitori.

Aveam în România întregită patru feluri de legi școlare. Aceasta era o stare dăunătoare tendinței juste de a netezi calea pentru pătrunderea aceluiași spirit național, menit a contopi într'o unitate vie toate provinciile și a elimina noțele de deosebire, pe cari stăpânii de până acum au avut grija să le imprime în sufletul supușilor săi români. Trebuiau deci desființate organizațiile provinciale și înlocuite cu o conducere unitară la București, trebuia procedat la o unificare a învățământului. Unificarea era necesară, însă mai ales în primii ani s'a acceptat prea mult tendința de centralizare a întregii administrații școlare la București, în loc să se fi făcut unificarea paralelă cu o înțeleaptă descentralizare.

S'au ridicat mai ales în Ardeal glasuri împotriva „unificării cu furca” și s'a efortat să se păstreze acen ce a fost bun în diferitele provincii generalizându-se pe pentru întreagă țară, unii cereau chiar menținerea unor note regionale pe seama învățământului din singuratele provincii.

Bine-rău, unificarea s'a făcut și trebuia să se facă pentru a salva mari interese naționale, ca o măsură provizorie până la legiferarea de către corpurile legitimoare a unor legi fundamentale pentru organizarea diferitelor grade de învățământ din România întregită.

S'au votat astfel și sunt puține în aplicare:

I. Legea învățământului primar și normal-primar de stat la 1924.

II. Legea învățământului particular la 1925 și

III. Legea învățământului secundar la 1928.

Aceste legi au fost rezultatul unui studiu serios asupra nevoilor României întregite și la alcătuirea lor, s'a ținut seama și de principiile de organizare a în-

vățământului din alte țări, precum și de ideile dominante ale pedagogiei moderne.

Era firesc ca cea dintâi lege să rezolve problema învățământului primar.

Țaria noastră și în trecut, mai ales în provinciile alipite a fost la sate. Populația dela țară a fost în Ardeal marele și singurul izvor de energii, din care au ieșit conducătorii noștri, căci nobilimea ne părăsise de mult, parte sporind numărul nobilimei maghiare, căreia s'au asimilat, parte trecând în principatele de peste Munți, parte, sărăcind, s'au contopit cu marea masă a iobăgimii lipită de drepturi, iar clasa de mijloc a burghezizării nu s'a putut forma și nu o avem nici astăzi. Noi am fost de sute de ani un popor de țărani. Dar și în Vechiul Regat, care-și avea vechile și vestitele familii de boieri, spiritul democratic a trebuit să deschidă calea sporirii energiilor naționale cu elemente ridicate din sânul țărănimii. Procesul democratizării țării a început cu Cuza-Vodă și-a ajuns apogeu prin cele două mari reforme a votului obșteș și a împroprietăririi sănelor. S'a făcut prin aceste reforme drepturile celor mulți, dându-li-se condiții de trai și drepturi în viața politică a țării. Ce era mai firesc decât ca statul, care a acordat aceste drepturi, să se îngrijască și de educația cetățenească a celor chemați ale exereita și să facă să dispără rușinea analfabetismului din rândul poporului.

Vechiul Regat deja prin legea dela 1896 a realizat în mod fericit școala democratică numită școala unitară sau școala unică, pe când țări cu tradiții școlare mai vechi ca Germania și Franța, poate tocmai din cauza acestor tradiții, abia în timpul războiului și imediat după război au realizat aceste reforme, prin cari se deschide calea de a se ridica firea și a împiedeca de nimic, nici chiar de sărăcie, căci în acest caz statul este dator să vie în ajutor, până la gradul indicat de talentul și puterea sa de muncă.

Legea din 1896 făcea deosebire între școlile urbane și cele rurale, în înțelesul că elevii școlilor primare urbane terminau școala cu 4 clase, pe când cei dela școlile rurale cu 5 clase. Reforma învățământului primar face să înceteze această întârziere cu un an a copiilor dela sate, în Germania erau întârziți cu trei sau chiar patru ani, dând dreptul tuturor școlărilor absolvenți de patru clase primare să urmeze la vreo școală secundară.

Școala primară după noua lege are un ciclu de 4 clase și unul superior de 3 clase. Acest ciclu superior servește pentru desăvârșirea educației naționale și cetățenești și dă o îndrumare spre meserii, deprinzându-i pe școlari cu practicarea unor îndelungate în ateliere, în legătură cu nevoile gospodărești și ocupațiunile locuitorilor.

Terminarea cursului primar de 7 clase deschide cale aspre diferite meserii și pentru aplicarea consecventă a principiilor școlii unice, dă dreptul și la trecerea în clasa patra secundară, firește cu condiția trecerii unui examen de diferență față de programa gimnazialului. Reușita acestui examen rămâne însă foarte problematică, până când nu se vor lua măsuri de a apropia mai mult programul ciclului primar superior de cea a ciclului secundar inferior și până când nu va găsi o rezolvire chestiunea pregătirii unui corp didactic anume pentru acest ciclu primar superior, chestiunea pe care legea prezintă o lăsa nerzolvată.

Legea școlară institue și cursuri speciale pentru adulții cari n-au terminat școala primară, decretându-le obligatorii dela vârsta de 12 la 18 ani. Și aceasta este o îmbunătățire, însă considerând numărul mare al absolvenților celor peste 100 școli normale, cari în cel mai scurt timp vor completa toate locurile vacante din învățământul primar, ar fi indicat să se ridice școlile normale la 8 clase.

Simetria învățământului secundar croit pentru toate categoriile de școlare pe 7 ani, nu este un motiv destul de plausibil pentru a ține școlile normale în starea preexistentă de legea nouă. Școlile normale sunt școli de specialitate. Ele pregătesc pentru una din cele mai însemnate profesii din viața statului și este de dorit ca absolvenții ei să aibă atât cultură profesională cât și o temeinică cultură generală. Profesorii de școli normale își dau seamă că elevii lor ar trebui să urmeze cel puțin 8 ani la școala normală ca să-și câștige cunoștințele necesare și să-și facă educația profesională. O măturăse această chestie și elevii, după cum am avut prilejul să constat adesea ori.

E adevărat că învățătorii având a da după trei ani de practică examenul de definitivitate și după alți doi ani cel de înaintare, sunt siliți a-și completa cunoștințele și a se perfecționa în mesesișul dăselei și după absolvirea școlilor normale, însă toamii aceste examene menite a da prilej de constatare a progresului realizat, sunt un prilej de a ne convinge și de nesuficiență a fost pregătirea cu care au eșit în viața normalității. Cine a fost în comisiuni pentru examene de definitivitate are că a dobândit aceeași convingere ca și mine.

Prin această lege se declară și obligativitatea pentru copiii dela 5-7 ani de a cereța grădiniile de copii. Această obligativitate rămâne însă numai un pium desiderium, eci din partea statului nu s'au luat măsuri pentru pregătirea de personal didactic suficient la aceste instituții, nici pentru înființarea de locații micar școlu unde este absolut indicat.

Grădiniile de copii pot îndeplini un rol foarte însemnat în educația națională și ar trebui să li-se dea atenția cuvenită.

Afară de alte îmbunătățiri pe cari le prevede legea învățământului primar atât

cu privire la programă, cât și la metodă, care este orientată în spiritul școlii active și a educației integrale, dând emnoașterii individualității școlărilor toată importanța cuvenită, țin se amintese laudabilele măsuri luate privitor la înființarea de biblioteci școlare și populare spre a cultiva în copii și popor plecarea de aceti și înființarea bibliotecilor județene spre a da învățătorilor posibilitatea de a-și completa cultura lor generală și profesională.

Legea învățământului particular are toată alcătuirea ei poate să contribuie în mod efectiv la înălțarea culturală a poporului și la trezirea conștiinței naționale și cetățenești, indispensabile mai ales în această primă perioadă de consolidare a statului. Deși aplicată numai de patru ani această lege se pot constata deja rezultatele frumoase pe urma ei.

Legea învățământului particular are menirea de a soluționa politica noastră școlară față de minorități. Viața lor culturală este strâns legată de progresul cultural al țării. „Aspirațiile lor, după cum se spune în expunerea de motive a legii, — nu pot fi altele decât acelea ale populației românești autohtone, iar tendințele lor trebuie să fie îndreptate către un singur țel, acela de a consolida acest stat, de care sunt legate pentru totdeauna.”

Această lege dă posibilitate tuturor minorităților să se cultive pe un picior de egalitate cu populația românească și dovedește spiritul larg de toleranță și de libertate, pe care a trebuit să-l recunoască și Consiliul Ligii Naționale. Intoleranța a fost semnul cel mai vădit de slăbiciune a fostei stăpâniiri maghiare. Statul român acordă toate drepturile cetățenilor săi minoritari, doar privilegiu nu poate acorda pe seama lor.

O singură împrejurare a putut da prilej de nemulțumire minorităților noastre, că din partea guvernelor nu s'a observat totdeauna aceeași atitudine consecventă, mai ales până la punerea în aplicare a legii și că diferitele partide cari s'au schimbat la guvern au eiaut uneori în greșala de a considera problema minorităților ca un mijloc de târguiri și supralicării în interes electoral.

Ar trebui să fie o dogmă pentru toate guvernele noastre că față de minorități trebuie să se procedeze echitabil, legal și consecvent.

Legea învățământului secundar, pusă decurând în aplicare ne-a dat liceul unitar cu 7 clase în locul liceului trifurcat cu 8 clase organizat prin legea lui Haret la 1898, completată la 1925, după mai multe alte schimbări făcute în cursul timpului, prin legea specială a baccalaureatului. Discuțiunile în jurul acestei legi au fost de lungă durată. Ele coincideau cu discuțiunile similare ce se purtau și în țările din apus unde e încă la ordinea zilei problema organizării acestui însemnat ram al învățământului.

Dește rezultat al acestor discuțiuni s'au

fixat următoarele principii, cari stau la baza învățământului secundar.

1. El arc donă cicluri: a) Gimnazial, organizat ca o școală unică cu trei clase, servind ca bază comună atât pentru ciclul de învățământ superior teoretic, cât și pentru ciclul de învățământ practic; g) și liceul cu patru clase, împărțindu-se în două ramuri, învățământ teoretic și învățământ practic.

2. Liceul este menit să dea cultură generală, deci în locul trifurcării de până acum, care începea specializarea la o vârstă nepotrivită, liceul este organizat ca o școală unitară, îmbrățișând în măsură proporțională justă materii din fostele secțiuni clasice, reale și moderne.

3. Ștergerea oricărei deosebiri între licee de băieți și de fete.

4. Examenul de fine de an în fiecare clasă.

5. Examenul de selecționare pentru intrarea în clasa a patra secundară.

6. Examenul de bacalaureat, sootit ca a doua selecționare.

7. Anul de specializare, ca pregătire pentru învățământul superior.

8. Accentuarea menirii educative a școlii secundare. Educație intelectuală, morală, națională și fizică în școlile secundare.

Dește inovație importantă în alcătuirea acestei legi socotea a fi preocuparea de latură psihologică a problemei învățământului și în funcțiune de aceasta, accentuarea necesității educației morale.

La baza celor două cicluri stau considerațiunile psihologice de educație națională. Cele trei ore de dirigenție pe cari le prevede legea sunt menite a promova cunoașterea individualității școlărilor spre a li-se putea face educația, selecțiunea și îndrumarea profesională pe bază de studii psihologice și obiective, realizând astfel în parte principiul așa numitei „școlae după măsură”. Tot aceste ore vor servi pentru a sădi în sufletul școlărilor principile și deprinderile educației morale.

Intr'adevăr nu ne lipseau nici până acum oameni inteligenți și cu multă știință, ei simțeau lipsa omenilor pregătiți și îndrumați în conformitate cu aptitudinile lor, ne lipseau eu deosebire omenilor de caracter. Va fi un progres dintre cele mai însemnate, dacă școlile noastre secundare din școli de învățătură cu un fost până acum, vor deveni tot mai mult școli de adevărată educație.

Cultura e în funcțiune de educație. Ea nu poate fi euerată și nu poate fi procurată de această desăvârșire personală ce se va obține prin educație.

De ar fi reușit legiuitorul să pună în consonanță programa analitică cu aceste preocupățiunile psihologice și de educație Ne-o va dovedi viitorul apropiat. Există însă de pe acum temerea că chiar și bunele intențiuni de a se face în liceu micar educație intelectuală, în sensul principilor școlii active, se vor izbi de programa prea încărățată, luată drept moștenire dela liceul materialismului didactic.

Rezultatele constatate an de an la examenele de bacalaureat sunt o dovadă că în liceele de până acum s'a făcut prea puțin educație intelectuală, neluând în seamă decât celelalte laturi ale educației nu s'au bucurat nici măcar de afloată consistență.

Am schițat probleme și realizările principale pe terenul școlar în ultimii zece ani.

S'a lărat mult incontestabil. S'a lărat însă mai mult extensiv și animat de intenția de a da vieții noastre culturale, politice și economice cât mai mulți muncitori. Așa au fost împrejurările timpului. E necesar că dădu-ne seamă despre aceasta să căutăm ca școlile noastre să le punem în serviciul selecționării și formării unor oameni calitativ superiori.

Va trebui să fim preocupați în primul rând de pregătirea unor buni învățători și profesori, cari să nu considere cariera lor drept o slujbă ca oricare alta, mărghindu-se la facerea lecțiilor și la administrarea notelor, date de atâtea ori curat la o întâmplare, ci să devină dascălul și profesorul, educatorul adevărat al școlărilor săi. El va trebui să-și cunoască școlăria, să le studieze individualitatea și atunci va găsi calea ce va duce la rezultate.

Principalul supras pentru oricare dascăl este să-și cunoască școlăria.

Ar fi interesant să se facă o statistică din care să vedem că fiecare profesor cam câte procente dintre școlăria săi fi cunoaște măcar cu numele, mai ales profesorii cari au nenorocul de a avea ore de completare a catedrei la două sau chiar la trei școli.

Școlile cele multe înființate cu răvnă în ultimul timp trebuiesc înzestrate cu toate mijloacele necesare învățământului.

Policianismul care vede vrednicia profesorilor după nuanța lor politică și care crede că directorii de școli trebuiesc schimbăți la fiecare schimbare de regim, trebuie să înceteze. Legea învățământului secundar prevede stabilitatea lor și ar trebui să fie respectată dispoziția legii în interesul progresului învățământului.

Cele trei legi asupra învățământului vor aduce rezultatele dorite. Ele vor trebui, firește, modificate după indicația experienței ce se va face spre a le adapta mai bine scopul pe care au să-l servească.

Va trebui însă neapărat să se completeze aceste legi cu legea învățământului profesional și cu legea învățământului superior.

Cu deosebire învățământul profesional va trebui organizat fără întârziere, căci altfel vom continua să rămănem în starea de inferioritate în care ne găsim față de minoritari și streini, în ce privește carierele productive. Nu ne vom putea afirma ca stăpâni în țara noastră până când bogățiile țării rodese numai pe seama altora. Nu vom putea naționaliza orașele noastre până când nu vom avea

o clasă numeroasă de meseriași și comercianți români, întăriți prin muncă și cinste profesională.

Va trebui să se întieze și la noi organizarea științifică a muncii și să se institue servicii de selecționare și orientare profesională. Psihologia aplicată sau psihotehnica va trebui să dea un nou avânt vieții noastre culturale și economice. Studiul individualității școlărilor și o bună orientare și pregătire profesională, împreună cu educația națională, cetă-

țenească și morală ne vor da posibilitatea să realizăm principial democrat de a-l pregăti și plasa pe fiecare după aptitudinile sale spre a servi cu cel mai mare folos binele oștesc.

Școala bine organizată va conduce la progres cultural și bună stare materială și tot ea ne va da prin formarea construcției naționale și cetățenești, cea mai puternică armă de apărare în timp de război.

P. Roșca

O comparație dintre viața celulară din individ, și cea socială dintre indivizi

Dacă în o zi frumoasă și senină, v'ați arunca privirea dela înălțimea unui turn înalt, asupra circulației din tr'un oraș, ați putea vedea cum: pe străzile, bulevardele, parcurile etc. mai mult sau mai puțin estetice, ea și prin edificiile cu stiluri arhitectonice diferite, mișună o lume variată de: oameni și animale; de bărbați sau femei; tineri sau bătrâni cu caracteristici antropologice diferite; și costume variate; unii pe jos, alți în variate vehicule; unii mergând încoet, alții mai repede; unii purtând sacii mai grele, alții mai ușoare; unii pășind tăcuti, alții gesticulând, strigând etc. Și dacă la capătul străzii, unii condue, la înălțimea de voci, pe cei ce a înecăți din viață, la celalt capăt al străzii, cei mai de curând năsești se agită, se arată dornici, de a tun cât mai repede, locul din viață aceluși dispărut.

Toată această circulație, toată această mișcare, care se vede în aceea parte a orașului, nu exprimă de cât viața aceluși regiuni, iar febrilitatea ei ne indică un vârtej, o vâltoare ce-și are paroxismul în anumit timp al zilei sau nopții.

Dacă, fără a intra în această circulație, căutăm să explicăm cauza ei, nu am pute-o găsi de cât în: febra de idei sentimentale și voințe, ea și în cionciora lor venită prin interesele variate ale cetățenilor.

Asociația sau disociația ideilor și sentimentelor, făcându-se pe principii conservării, apărării și dezvoltării vieții individuale familiare, sociale sau a speciei, vor aduce efecte variate uneori favorabile: satisfacțiuni, mulțumiri, parveniri, îmbogățiri; alteori nefavorabile: sărăcie, miserie, decepție etc.

Considerăm apoi că această mișcare, este cu atât mai intensă, cu cât lupta pentru traiu se dă fără mănără; cu cât plăcerile și dorințele sunt mai vii; și câtă se face mascată prin amabilități sau manierisme diferite; cu cât catalismele sociale, au desorganizat lucrării organizate, au nimicuit începuturi merituose, au exagerat realismul, au dezvoltat materialismul brutal, au întunecat judecata, au comercializat conștiințele, în-

vărmășind oameni și mărind nerăbdarea lor de a trăi cât mai mult; și cât mai bine, ori care ar fi mediul sau mijloacele. Aceasta ar exprima în scurt activitatea socială din regiunea respectivă a orașului.

Odată scoborâți de pe înălțimea și intrați în circulația acestei mișcări luând parte la activitatea ei, împărtășiiți înconștient defectele sau anomaliile ce pot sta la baza acestei vieți sociale.

Dacă acum împrejurarea vă permite să priviți dela înălțimea unui microscop, cele ce se petrec într'un țesut (sau organ) al organismului omeneș, (sau al unui alt animal), veți vedea de asemenea o mișcare celulară care nu diferă mult, de cea a indivizilor din viața socială descrisă mai sus.

În adevăr, pe niște căi sanguine sau limfatice asemănătoare străzilor din un oraș, printr diferite țesături sau celule, asemănătoare edificiilor din acel oraș vedem că mișună o lume impestriată de celule, din care unele mai mari, altele mai mici; unele roșii, altele albe; unele rotunde altele mai colțurate etc. Și aceste celule pe care oamenii de știință le-a denumit diferite (hematii, monocule, polinucleare, macrofagi etc.), merg cu viteze diferite prin albia plasmatică a sângelui, intrând și eșind din țesături, prizându-se sau desprinzându-se de pereții vaselor și purtând greutate diferite: (material de hrană, secreții, produse de desasimilație etc.) Iar în timp ce cadavrele umora din ele, sunt conduse spre exterior, altele noui născute caută să le ia locul la muncă etc. Această mișcare atât de vie și continuă a vieții celulare, ne pare cu atât mai importantă, cu cât elementele în cauză, pare că poartă în sine, odată cu secretul stră caută să creșteze și aici, care este heredității și pe cel al vieții. Prin analogie cu viața socială, mintea braza cauza acestei mișcări sau vieți celulare.

Bazați pe anunate date științifice, socotim că această mișcare sau activitate, este comandată și ordonată de sistemul nervos al vieții organelor vegetative,